

гнучкість формування груп; наявність ситуації вибору змісту, форм освіти; соціально-психологічний мікроклімат);

– забезпеченість навчальної діяльності (навчально-матеріальне обладнання закладу освіти; рівень нормативно-правової та організаційно-функціональної забезпеченості; характеристика кадрового потенціалу; рівень і характер управлінської діяльності).

УДК 371.68:004.9

Швардак Маріанна Василівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти,

Юришинець Вікторія Михайлівна,

магістр спеціальності «Початкова освіта»,

Мукачівський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ

В умовах глобальної інформатизації, яка охопила численні сфери життєдіяльності, а також сучасний освітній простір, є потреба у підготовці вчителя, який здатний досягати соціально-значимих результатів у навчанні, вихованні, розвитку учнів. Це вчитель, що здатний успішно розв'язувати професійні завдання, толерантний, усвідомлює перспективи свого професійного й особистісного розвитку, психологічно компетентний, готовий до педагогічного співробітництва, творчості і постійного професійного зростання.

Іншими словами, у сучасному інформаційному суспільстві є потреба у педагогах-професіоналах, які володіють високим рівнем розвитку професійної компетентності, інформаційної культури, конкурентоспроможності.

ІКТ в початковій освіті в органічному поєднанні з традиційними засобами навчання і виховання підвищують якість навчання, сприяють розвитку творчої особистості. Успіх інформатизації педагогічного процесу багато в чому залежить від компетентності спеціалістів, використовуваних методів, якості засобів навчання і розвивального змісту комп'ютерних програм.

На думку Л.І.Лазаревої інформаційна культура вчителя – це різновид інформаційної культури фахівця, частина культури особистості, детермінована сферою професійно-педагогічної діяльності, що охоплює «інформаційний світогляд та інформаційну компетентність, яка транслюється в освітній процес, визначає якість інформаційно-освітніх продуктів і спрямована на формування інформаційної культури учнів.

Отже, ключову увагу треба приділити підготовці педагогів. Упровадження в школу технологічних нововведень самі собою не покращують якості освіти. Успіх освіти багато в чому залежить від учителів.

У сучасних умовах освіта все більше орієнтується не тільки на

повноту відомостей, що повідомляються, а на вміння здобувати інформацію, осмислювати її, перетворювати, брати з неї необхідні знання. Важливо формувати у кожного вчителя потребу і готовність до безперервної освіти і самоосвіти протягом усього життя. Учителю необхідно знати особливості циркуляції інформаційних потоків в освітньому просторі, уміти проектувати інформаційно-освітнє середовище у своїй освітній галузі, уміти самостійно вести інформаційний пошук, здобувати інформацію з різних джерел, подавати її в доступному учням вигляді й ефективно використовувати в педагогічному процесі.

Якщо вчитель володіє відповідними знаннями й уміннями опанування інформації, він зможе навчити цьому і своїх учнів. Процес формування інформаційної культури можна вважати безперервним протягом усього життя людини. Сензитивним періодом для формування базису інформаційної культури, є період навчання у школі і виші.

Аналіз рівня інформаційної культури особистості дозволив виявити дві групи недоліків, що відображають низький рівень інформаційної культури особистості.

По-перше, зовнішні, явно виражені, які достатньо легко перевіряються на практиці. Це: невміння висловлювати свої інформаційні потреби, формулювати інформаційні запити; необізнаність з інформаційними ресурсами; незнання можливостей електронних бібліотек і невміння їх використовувати; брак навичок інформаційного пошуку, опрацювання і критичного оцінювання інформації.

По-друге, внутрішні, приховані недоліки, виявлення і вимірювання яких дуже важко піддається формалізації: недостатнє усвідомлення своєї інформаційної некомпетентності; відсутність мотивації інформаційної підготовки; брак розуміння залежності між інформаційною підготовкою і результативністю навчальної (професійної) діяльності.

Специфіку професійної діяльності вчителя початкових класів в умовах ІКТ- насиченого середовища складає те, що вчитель початкових класів — це вчитель, який адаптує учня до цього нового для дитини середовища і першим показує призначення і переваги інформаційно-комунікаційних технологій не тільки як засобу гри, а й як засобу навчальної діяльності

Разом з тим поняття інформаційної культури особистості ширше, ніж поняття інформаційної грамотності. На відміну від інформаційної грамотності, воно охоплює такий компонент, як інформаційний світогляд, що припускає обов'язкову мотивацію особистості на необхідність спеціальної інформаційної підготовки.

Педагог має оптимально організовувати з урахуванням індивідуальних інформаційних особливостей вихованців два принципових інфопотоки: перший – це настановча інформація і другий – інформація про те, де знаходиться необхідна інформація, і як отримати доступ до неї.

Роль педагога, як джерела інформації для дітей, як вважає В.А. Сластенін, з року в рік знижується. Він перестає бути носієм знань, яких він намагається

навчити дитину. Його головним завданням стає мотивація дітей на прояв ініціативи і самостійності. Педагог стає організатором самостійної діяльності, де б кожен міг реалізувати свої здібності й інтереси, тобто створює умови, розвивальне середовище, у якому стає можливим розвиток особистості, набування знань і вмінь, необхідних для життя в інформаційному суспільстві. Педагог має вибудовувати процес формування інформаційної культури учнів молодших класів на основі поваги, довіри та оптимістичного підходу до дитини: не боятися насичувати його інформацією, щоб дитина сама навчилася розпізнавати і протистояти будь-яким маніпуляційним намірам, у тому числі і з боку вчителя, відстоювати свою інформованість, компетентність, незалежність суджень. Повага й інтенсивний інформаційний обмін у навчально-виховному процесі, звичка до обговорення особистісних позицій, їх розвиток забезпечує можливість раннього виявлення негативних моральних тенденцій, якщо вони виникатимуть. Обговорення, під час якого уточнюються і часом змінюються позиції суб'єктів без застосування прямого примусу, має стати основним компонентом взаємодії у навчально-виховному процесі педагога з дітьми цього віку.

Інформаційна культура особистості вчителя є невід'ємною частиною його загальної педагогічної культури, а також вагомим показником його професійного розвитку.

Провідними способами педагогічної діяльності вчителя початкових класів із формування інформаційної культури є: здійснення комп'ютерного моделювання з молодшими школярами; організація ігрового моделювання ситуацій; налаштування проектної діяльності школярів.

Серед форм організації навчального процесу можуть бути: навчальне співробітництво; робота в малих групах; робота в проектних групах; віртуальна навчальна взаємодія; самостійна робота молодших школярів з різними джерелами інформації.

Педагог має не лише вміти користуватися комп'ютером і сучасним мультимедійним обладнанням, але і створювати свої освітні ресурси, широко використовувати їх у педагогічній діяльності. Основна мета педагога – застосовувати ту чи іншу комп'ютерну програму з урахуванням конкретних умов освітнього процесу, використовувати її зміст для розвитку пам'яті, мислення, уяви, мови у кожної конкретної дитини. Саме від педагогічної майстерності залежить те, як ненав'язливо і непомітно можна поживити освітній процес, розширити і закріпити отриманий дітьми досвід. Застосування комп'ютерної техніки й інформаційних технологій дозволяє також підвищувати мотивацію дітей до занять, навчати їх співпраці й нових форм спілкування між собою і педагогами, формувати усвідомлену оцінку дитиною своїх досягнень, підтримувати позитивний емоційний стан дитини в процесі занять, підвищувати ефективність корекційної роботи.

Виходячи із вищевикладеного, можна зробити висновки: запровадження інформаційних технологій слід здійснювати не шляхом навчання дітей молодшого віку адаптованим шкільним “основам інформатики та

обчислювальної техніки”, а шляхом комплексного перетворення середовища, у якому знаходяться діти, створення нових науково-обґрунтованих засобів для розвитку дитини, її активної творчої діяльності в тому числі спеціальних комп'ютерних програм і сучасних педагогічних методів їх використання.

Потенціал учнів і розгляд особливостей формування структурних компонентів інформаційної культури молодших школярів дозволить педагогам ефективно підбирати педагогічні засоби і методи, що сприяють створенню оптимальних умов для творчої самореалізації дітей початкових класів.

Найбільшого значення для ефективності формування інформаційної культури набуває комплексність взаємодії таких чинників, як: вивчення інформатики з початкової школи і розвиток індивідуальних здібностей особистості, формування міжпредметних зв'язків, розвиток операціонального стилю мислення, висока інформаційна культура педагога. Про виховання в школі інформаційної культури мова може йти лише тоді, коли учень має можливість застосувати свої знання й уміння з інформатики для вивчення інших дисциплін.

Дуже важливо, щоб учителі замислювалися про формування у дітей інформаційної грамотності, а надалі й інформаційної культури якомога раніше. Доцільно починати роботу з молодшого шкільного віку, коли за допомогою розважальних і пізнавальних ігор та освітніх програм інформаційна культура може органічно увійти до загальної культури особистості.

Великий вплив на формування інформаційної культури школяра має компетентність і висока кваліфікація педагога. Відомо, що педагог не може передати учню ті знання, якими сам не володіє. Цьому потрібно приділяти велику увагу, оскільки вчитель постає для дитини у молодшому шкільному віці прикладом наслідування. У сучасному суспільстві педагогу необхідно постійно вдосконалюватися і поповнювати свій запас знань. В умовах інформатизації суспільства постають нові вимоги до його членів, і щоб цим вимогам відповідати, ми зобов'язані формувати інформаційну культуру в сучасних школярів.

Початкова школа має особливість, якої немає на інших етапах шкільного навчання: здебільшого один учитель веде уроки з базових навчальних предметів. Було б доцільно використати цю ситуацію для забезпечення перенесення розумових дій, що формуються на уроках інформатики, на уроки з базових предметів. Основу такого перенесення і створює ведення уроків інформатики вчителем початкових класів. Доти, доки вчитель початкових класів повсюдно не володітиме здатністю проводити повноцінні уроки з інформаційних технологій, ми змушені розглядати пропедевтику навчання інформатики і пропедевтику інформаційної культури в початковій школі як дві окремі сутності, як два окремих уроки з різними вчителями і в різних класах: звичайному і комп'ютерному. Бажано передбачати об'єднання цих двох змістових напрямів пропедевтики навчання.

Список використаних джерел

1. Джинчарадзе Н. Г. Інформаційна культура особистості / Н.Г. Джинчарадзе. – К. : Укр. Центр духов. культури : Тов. «МФА». – 1996. – 184 с.
2. Петухова Л.Є. Теоретичні основи підготовки вчителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища: монографія / Л.Є. Петухова. – Херсон : Айлант, 2007. – 200 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>